

Sanja Vulić (Zagreb)

O NEKIM PUČKIM IMENIMA BLAGDANA NEVINE DJEČICE

Hrvatski puk na više načina naziva blagdan Nevine dječice, a najrjeđe imenom koje je u službenoj crkvenoj uporabi. Najrasprostranjenije je ime *Mladenci* koje se može sresti na gotovo čitavom štokavskom i čakavskom području. Ime *Herodeševo* specifično je za kajkavske krajeve dok se *Šibarevo* može susresti u kajkavaca i štokavaca. U puku je najrjeđe ime *Nevina dječica*.

Poznato je da se pučka i službena crkvena imena blagdana prilično razlikuju. Ipak, ta je razlika malo gdje došla do izražaja kao pri nominaciji blagdana Nevine dječice. U svim suvremenim hrvatskim katoličkim kalendarima to je ime blagdana obvezno zabilježeno, a uz njega je ponegdje još navedeno i ime *Mladenci*. Razmotrimo li pak zastupljenost toga imena u našim mjesnim govorima, slika je potpuno drukčija. U manjim mjestima puk to ime gotovo uopće ne rabi, pogotovu ne u mjestima gdje postoji jaka tradicija obilježavanja toga blagdana. Takvo stanje ne začuđuje s obzirom na to da je riječ o relativno novijoj nominaciji stvorenoj neovisno o hrvatskoj tradiciji.

Sakupivši podatke o imenu blagdana Nevine dječice u četrdesetak hrvatskih mjesnih govora (u domovini i dijaspori), primjetila sam da se izraz *Nevina dječica* javlja kao ime blagdana samo u dvama od tih govora. To su štokavsko Postranje u Župi dubrovačkoj (*Nēvina dječica*) i istarski čakavski Sveti Petar u Šumi (*Nēvina dječica*). I te dvije potvrde treba prihvatiti tek uvjetno jer u dubrovačkom kraju ne postoji tradicija svetkovanja toga blagdana pa je ime najvjerojatnije u novije vrijeme prihvaćeno iz katoličkih kalendara i vjerskoga tiska. Slično se može pretpostaviti i za Sveti Petar u Šumi gdje se usporedno rabi i ime *Svėti Mladēnci* za taj blagdan, a znakovito je da u Ceranšćini (dio Istre jugoistočno od Žminja), na čita-

vom otoku Krku te u Grobniku¹ taj blagdan u puku nije poznat pa nije čudno ako se u tim krajevima pojavi "moderno" ime *Nevina dječica*. Inače, i postranjsko i supetarsko ime odražavaju dijalekatne značajke govora kojima pripadaju. To su u prvom redu zatvoreno *a* i ijekavski refleks *ě*-a u postranjskoj potvrdi te ikavski refleks *ě*-a u supetarskoj potvrdi.

Umjesto pridjeva *nevin* koji se danas u suvremenom hrvatskom jeziku vrlo često rabi u sklopu blagdanskoga imena, u gradišćansko-hrvatskom jeziku na tom mjestu dolazi pridjev *nekriv*, a nešto rjeđe *nekrivičan*. Prikupljene potvrde glase: *Nekriva dičā* (Pinkovac, pored *Mladičenci*), *Nekriva dičica* (Frakanava), *Mladičenci nekrivične dičič* (Cogrštof), *Nekrivična dičica* (Klimpuh), *Nekrivična diča* (Novo Selo), *Nekriva dičica* (Djevinsko Novo Selo). Posljednja je potvrda iz hrvatskoga sela u Slovačkoj,² a ostale su iz austrijskoga Gradišća. Sva su ta sela nekad teritorijalno pripadala zapadnoj Ugarskoj, pa zbog velike srodnosti s govorima navedenih sela u Gradišću, i govor Djevinskoga Novoga Sela pripada gradišćansko-hrvatskim čakavskim dijalektima (uz napomenu da je pinkovski govor čakavsko-štokavski). Sve navedene primjere karakterizira čakavska akcentuacija (staro mjesto akcenta, čakavski akuti), a u cogrštofskom je primjeru došlo do diftongizacije (*ě* > *ie*).

Ime *Nekriva dičica* rabi se i u gradišćansko-hrvatskom književnom jeziku, npr. u kalendarima i u djelima A. Blazovića koji ga rabi usporedno s imenom *Mladenci*.³ Međutim, u oba rječnika toga jezika za taj je blagdan zabilježeno samo ime *Mladenci*⁴ koje se također može susresti u gradišćansko-hrvatskim govorima. Vjerojatno je tom drugom imenu dana prednost jer je smatrano autentičnijim od imena *Nekriva dičica* koje se djelomično poklapa s njemačkim imenom *Tag der unschuldigen Kinder*. S druge strane, za suvremeni je hrvatski jezik u oba spomenuta rječnika navedeno samo ime *Nevina dječica*. Pored pridjeva *nekriv*, odnosno *nekrivičan* u gradišćansko-hrvatskom se jeziku ponekad bilježi i pridjev *nedužan* u blagdanskome

¹ Za terenski podatak iz Cerenšćine zahvaljujem Orijadi Matiki, za otok Krk kolegici Mariji Turk, a za Grobnik dr. Ivi Lukežić.

² Vidi Villiam Pokorný, *Hrvatí u Devinskom Novom Selu*, Hrvatski kulturni savez u Slovačkoj, Bratislava 1992, str. 36.

³ Vidi: »Gradišće« kalendar i ljetopis Hrvatskoga nakladnoga društva u Gradišću, knj. XX, ur. Ignac Horvat, Beč 1957, str. 25; Augustin Blazović, *Sveci u crkvenom ljetu*, knj. I, Beč, 1966, str. 104 i 312.

⁴ Vidi: *Deutsch-burgenländischkroatisch-kroatisches Wörterbuch*, Bearbeitet von Nikolaus Benicsics, Božidar Finka, Antun Šojat, Josef Vlasits, Stefan Zvonarevich, Eisenstadt-Zagreb 1982, str. 460; *Burgenländischkroatisch-kroatisch-deutsches Wörterbuch*, ur. Božidar Finka i Radoslav Katičić, Zagreb-Eisenstadt 1991, str. 309.

imenu: *Nedužna dičica*.⁵ Taj se pridjev u sklopu imena spomenutoga blagdana rabi i u hrvatskim kajkavskim tekstovima: *Nedužni/Sveti mladenci*.⁶ Prema tome, imenica *djeca*, odnosno deminutiv *dječica* (uključujući sve fonološke inačice tih dviju riječi) dolazi u našem blagdanskom imenu ne samo u svezama s pridjevom *nevin* nego i u svezama s njegovim sinonimima *nekriv*, *nekrivičan* i *nedužan*. Osim tih pridjeva koji su svi u sinonimnom odnosu, uz spomenutu imenicu u sklopu blagdanskoga imena može biti i pridjev *drobni* (u značenju 'mali'), npr. *Dröbne dīce dān* (brajski kraj u općini Duga Resa),⁷ *Dröbnē dēcē dēn* (u Podravskim Sesvetama, pored imena *Šibarjēvo*), *Drobne dečice dan* (KR knj. 1., sv. 2., str. 356). Iz tih se primjera može zaključiti da se inačica blagdanskoga imena s pridjevom *drobni* javlja samo u kajkavskom narječju. U sjevetskom su imenu vidljive dijalekatne značajke toga kajkavskoga govora (npr. prednaglasna dužina, otvoreniji i zatvoreniji vokali (e i ɛ), refleks ə > ɛ u jakom položaju, tj. *dən* > *den*).⁸ Poznato je da brajski govor pripada čakavskim govorima pod utjecajem kajkavskoga narječja što je vidljivo i u samom imenu blagdana. To ime po svojim fonološkim značajkama pripada čakavskom narječju, ali je leksički pod utjecajem kajkavskoga jer među mnoštvom potvrda imena toga blagdana s "čisto" čakavskih govornih područja niti jedna ne sadržava pridjev *drobni*, pače ni imenicu *dan*, a i sama je sintagmatska konstrukcija toga imena očito prevedenica već spominjanoga njemačkoga imena (s izmijenjenim redosljedom riječi).

Među svojim terenskim potvrdama imam samo jedno slično čakavsko pučko ime i to *Muōla dičica* (Stari Grad na Hvaru, pored *Mladinci*). Tu se umjesto pridjeva *drobni*, rabi sinonim *mali*. Inače, i tu dolaze do izražaja fonološke značajke starogradskoga čakavskoga govora, npr. diftong *uo*, ikavski refleks *ě-a*, tipično starogradsko "srednje" *č* (jer u tom govoru nema razlike između artikulacije *č* i *č'*),⁹ čakavski akut i čuvanje staroga mjesta akcenta (*dičica*).

Sudeći po potvrdama kojima raspoložem, pače i kad se uzmu u obzir svi pridjevi koji dolaze uz imenicu *djeca* (*dječica*) i sve moguće kombinacije, takav tip nominacije blagdana kao pučkoga imena još uvijek ostaje slabo zastupljen. U pučkim

⁵ Vidi: »Gradišće« kalendar i ljetopis Gradišćanskih Hrvata, ur. Augustin Blazović i Mirko Berlaković, knj. XXXIV Hrvatskoga štamparskoga društva, Željezo 1983, str. 28.

⁶ Vidi: *Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika*, ur. B. Finka, JAZU i Zavod za jezik IFF, knj. 2, sv. 6, Zagreb 1986, str. 673.

⁷ Vidi: Marinko Perušić, *Etnolingvistička građa iz brajskog kraja u općini Duga Resa, Čakavska rič* 2, Split 1989, str. 61.

⁸ Vidi: Jela Maresić, *Fonološki i morfološki opis govora Podravske Sesveta*, *Rad*, knj. 446, HAZU, Zagreb 1992, str. 78 i 73.

⁹ Stariji dijalektolozi M. Hraste i drugi razlikuju u Starom Gradu foneme /č/ i /t'./

realizacijama daleko je najčešće ime *Mladenci* za taj blagdan (naravno, u različitim fonološkim inačicama). To se pučko ime danas može susresti u Hrvata počevši od sjeverne i srednje Dalmacije (uključujući i otoke), preko Bosne i Slavonije sve do Bačke u Vojvodini i Gradišća u Austriji, npr. *Mladenci* (selo Lišane Ostrovičke na granici Ravnih kotara i Bukovice), *Mladenci* (Sali na Dugom otoku),¹⁰ *Mladenci* (Vrgada),¹¹ *Mladenci* i *Mladenci* (Tkon), *Mladenci* (Split),¹² *Mladenci* (Jelsa na Hvaru), *Mladenci* (Stari Grad na Hvaru), *Mladenci* (Brusje na Hvaru),¹³ *Mladenci* (Borovica kraj Vareša), *Mladenci* (selo Jelah u usorskom kraju u Bosni), *Mladenci* (Zenica), *Mladenci* (Gornji Andrijeveci u brodomskom kraju u Slavoniji),¹⁴ *Mladenci* (Oriovac), *Mladenci* (Bačka),¹⁵ *Mladenci* (Pinkovac u južnom Gradišću), *Mladenci* (Filež u srednjem Gradišću) i *Mladenci nekrivčne dječice* (Cogrštof u sjevernom Gradišću). Navedeni primjeri odražavaju sadašnju situaciju jer su (gotovo svi) prikupljeni prilikom terenskih istraživanja posljednjih dviju godina. Stoga je još uvijek točna tvrdnja M. Gavazzija koji je prije više od pola stoljeća primijetio da puk »taj dan naziva pretežno *mladenci*, *mladinci* (Gradišćanski Hrvati, Bunjevci i Šokci, po Slavoniji, Hercegovini i Dalmaciji)... dok je crkveni naziv nevine dječice narod izuzetno prihvatio (većma u gradovima)«. ¹⁶ Unatoč brojnoj zastupljenosti, ime *Mladenci/Mladinci* u katoličkim se kalendarima danas vrlo rijetko bilježi (i to samo pored imena *Nevina dječica*). Čini se da ga ni hrvatski leksikografi nisu registrirali jer AR donosi samo srpsku potvrdu iz Karadžićeva rječnika, a od hrvatskih pisaca spominje samo F. Glavinića premda navodi da se po jugozapadnim krajevima to ime realizira s jekavskim refleksom č-a (sv. 29, str. 823) što se, sudeći po brojnim prethodno navedenim primjerima, nikako ne može smatrati pravilom. Naprotiv, prevladava ikavski i ekavski refleks (uz eventualnu diftongaciju *e > ie*, tj. *Mladenci > Mladenci*). U vrgadskom primjeru nema diftongizacije nego je dugi vokal *ā* jako zatvoren (*o*a). Ime *Mladinci* spominju i J. Šetka¹⁷ te B. Klaić (ali tek nakon imena

¹⁰ Za podatak zahvaljujem akademiku Božidaru Finki.

¹¹ Vidi: Blaž Jurišić, *Rječnik govora otoka Vrgade*, II dio, izd. Biblioteke Hrvatskog dijalektoškoga zbornika, Zagreb 1966, str. 121.

¹² Vidi: Tonko Radišić, *Ričnik splškog govora*, Santa Barbara (California) 1991, str. 34.

¹³ Vidi: Mate Hraste, Petar Šimunović, *Čakavisch-deutsches Lexikon*, Teil 1, KŠIn-Wien 1979, str. 552.

¹⁴ Za podatak zahvaljujem prof. Stjepanu Krpanu.

¹⁵ Vidi: Ante Sekulić, *Bački Hrvati*, JAZU, Zagreb 1991, str. 333.

¹⁶ Milovan Gavazzi, *Godina dana hrvatskih narodnih običaja II*, Izdanje Matice hrvatske, Zagreb 1939, str. 58–59.

¹⁷ Jeronim Šetka, *Hrvatska kršćanska terminologija*, Knjižnica "Marija", knj. 10, Split 1976, str. 161.

Nevina dječica),¹⁸ a primjer iz KR-a već je naveden. Također je spomenuto u kakvom su odnosu ta dva imena u oba gradišćanskohrvatska rječnika. Ranije je ipak bilo drukčije. Tako je npr. u jednom katoličkom kalendaru izdanom u Splitu 1910. god. zabilježeno samo ime *Sveti Mladinci*.¹⁹ Danas pak dolazimo do paradoksalne situacije. Među gradišćanskohrvatskim pučkim imenima najčešće je ime *Nekriva (Nekrivična) dica (dičica)*, a u rječnicima toga jezika spominje se samo ime *Mladenci*. S druge strane, među ostalim je Hrvatima najrasprostranjenije ime *Mladenci (Mladinci)*, a najrjeđe ime *Nevina dječica*. Međutim, dok je u gradišćanskohrvatskom književnom jeziku imenu *Mladenci* dana prednost, u suvremenom se hrvatskom jeziku to ime sustavno i uspješno potiskuje u korist imena *Nevina dječica*. Razloge za gradišćanskohrvatski izbor već sam pokušala objasniti, a moguće je pretpostaviti i razloge za naš izbor. Oni mogu biti dvojaki. S jedne strane, taj je izbor uvjetovan utjecajem susjednih jezika: njem. *Tag der unschuldigen Kinder*, tal. *Festa degli Innocenti*.²⁰ Drugi je razlog što je, čini se, prevladalo pogrešno uvjerenje kako ime *Mladenci* pripada pravoslavnoj nominaciji, a ime *Nevina dječica* katoličkoj. Upravo su u takav suodnos postavljena ta dva imena u Razlikovnom rječniku V. Brodnjaka.²¹ Slično Brodnjaku, svi suvremeni hrvatski leksikografi bilježe ime *Nevina dječica* kao općeprihvaćeno. Jedini je izuzetak hrvatsko izdanje Rječnika dviju Matica gdje se dijalekatno ime *Herodoševo* objašnjava imenom *Mladenci*, a ne *Nevina dječica*,²² što se može objasniti unitarističkom koncepcijom toga rječnika. Ipak, ime *Mladenci* za taj blagdan nije ništa manje hrvatsko i katoličko nego što je srpsko i pravoslavno i doista je šteta što je prvo mišljenje prevladalo. Uostalom, to je ime općeslavensko pa ga rabe i Poljaci za koje nam je dobro poznato da su izrazito katolički narod. Ipak, i J. Benešić navodi samo izraz *Nevina dječica* kao hrvatski ekvivalent poljskome *Młodzianków*.²³ Razlog toj zabuni može biti i dvojako značenje toga imena u pravoslavaca. Naime, pravoslavni dva blagdana zovu *Mladenci/Mlađenci*: blagdan Nevine dječice i blagdan 40 mučenika.²⁴

¹⁸ Bratoljub Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb 1984, str. 534.

¹⁹ *Koledar svih svetaca i svetica Božjih*, Naklada "Nar. Tiskare", Split 1910, str. 691.

²⁰ Mirko Deanović, Josip Jernej, *Hrvatsko ili srpsko talijanski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb 1982, str. 367.

²¹ Vladimir Brodnjak, *Razlikovni rječnik srpskog i hrvatskog jezika*, Školske novine, Zagreb 1991, str. 287.

²² *HR*, Matica hrvatska–Matica srpska, Zagreb–Novi Sad 1967, str. 176.

²³ Julije Benešić, *Hrvatsko-poljski rječnik*, Nakladni zavod Hrvatske, Zagreb 1949, str. 513.

²⁴ Vidi: *SAR*, knj. 7, SANU, str. 685; *SR*, knj. 3, Matica srpska–Matica hrvatska, Novi Sad–Zagreb 1969, str. 391; Andrija Jovičević, *Godišnji običaji (Riječka nahija u Crnoj Gori)*, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, knj. 26, sv. 2, JAZU, Zagreb 1928, str. 313; *AR*, sv. 29, str. 817.

Premda za taj drugi blagdan postoji usporedno i ime *Mučenici*, čini se da se ono prvo češće rabi.²⁵ Sve to zajedno ostavlja pogrešan dojam da je ime *Mladenci* specifično za pravoslavlje. Stoga nije čudno što se u katoličkoj crkvi daje prednost imenu *Nevina dječica*.

Osim do sada spomenutih imena, postoje pučka imena toga blagdana koja su etimološki povezana s riječju *šibar*. M. Gavazzi navodi pučko ime *Šibarjevo* smatrajući da ga rabe »uglavnom« kajkavci.²⁶ Moja je terenska potvrda također kajkavska i to iz Podravske Sesveta: *Šibarjĕvo*. Pridjev je *šibarjevo* izveden od imenice *šibar* (tj. 'onaj koji šiba'). Ta je imenica nekad zadržavala palatalno *r'* koje se kasnije depalataliziralo. Dodavanjem sufiksa za tvorbu posvojnoga pridjeva, depalatalizirano se *r*, našavši se ponovo među dvama vokalima, opet palataliziralo²⁷ (*šibar* > *šibarjevo*). Taj se posvojni pridjev najvjerojatnije rabio u svezama s imenicom *svečevanje* (*šibarjevo svečevanje*). Pri nominaciji blagdana došlo je do skraćivanja toga izraza eliminacijom obavijesno suvišnoga dijela sintagme (*svečevanje*), a posvojni je pridjev *šibarjevo*, postavši vlastito ime, poimeničen. Na taj se način blagdan *Šibarjevo* uklapa u vrlo čestu shemu tvorbe blagdanskoga imena sufiksom *-ovo* (*-evo*), npr. *Telovo*, *Jurjevo* i u kajkavaca je (za razliku od čakavaca) uvijek srednjega roda. Na isti je način izveden i toponim *Šćitarjevo* (*šćitar* = štitar; tj. 'onaj koji izrađuje štit' + *-evo* > *Šćitarjevo*).²⁸ U sesvetskom je imenu zadržana prednaglasna dužina, a vokal *e* u sklopu sufiksa jest otvoren: *Šibarjĕvo*.

Kloštransko je ime izvedeno od imenice *šibrar* (tj. 'onaj koji šibra') jer pored glagola *šibati*, postoji i inačica *šibrati*. Kao i u Sesvetama, ime je izvedeno sufiksom *-evo* nakon čega je došlo do palatalizacije intervokalnoga *r* (*šibrar* > *šibrarjevo*) koje se potom, zbog disimilacije, reduciralo (*šibrarjevo* > *šibrajevo*). Manje je vjerojatno da je pridjev *šibrajevo* izveden iz apstraktne imenice *šibraj* < *šibrati* sufiksom *-aj* (kao npr. *jecaj*, *trzaj*), pogotovu stoga što je sesvetski primjer izveden iz imenice koja označava vršitelja radnje kao što je i slučaj s prvom od dviju kloštranskih tvorbenih mogućnosti.

AR donosi podatak da je na štokavskom govornom području zabilježeno ime *Šibarevo* u više mjesta u Slavoniji, npr. u Šaptinovcu gdje glasi *Šibārevo* (sv. 73., str. 577). Za razliku od kajkavskih potvrda, intervokalno *r* se ne palatalizira.

U drugim se tvorbenim inačicama to ime može susresti među štokavcima, dok s čakavskoga terena nemam takvih potvrda. Tako se npr. u Ivanić-Kosi u Lici taj

²⁵ Vidi: SAR. knj. 7. str. 685; Jovičević. str. 313.

²⁶ Milovan Gavazzi. o.c., str. 59.

²⁷ Vidi: Jela Maresić. o.c., str. 77.

²⁸ Vidi: Petar Skok. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, knj. 3, JAZU, Zagreb 1973, str. 415.

blagdan zove *Šibalice*,²⁹ u hrvatskom štokavskom selu Rekašu blizu Temišvara u Rumunjskoj *Šibari*³⁰ dok je J. Habelić u svom Dictionaru zabilježio oblik *fibranye*³¹ iz čega se može zaključiti da se ni kajkavski oblici ne izvode obavezno sufiksom *-evo*.

Sljedeće (i, koliko mi je poznato, još jedino) pučko ime za taj blagdan — Herodoševo — M. Gavazzi također je smatrao pretežno kajkavskim.³² Sudeći prema prikupljenim potvrdama u domovini i dijaspori, to ime ne samo da je pretežno nego je isključivo kajkavsko. Prikupljene potvrde su sljedeće: *Her'oduševo* (Sveta Marija u Međimurju),³³ *Herodoševo* (Cvetković),³⁴ *Herodeševo* i *Herodošovo* (Tuhelj), *Roduševo* (Oroslavje), *Rodeševo* i *Roduševo* (Samobor), *Raduševo* (Podsused), *Rodeševo* (šestinska sela i remetinečki kraj),³⁵ *Radeševo* (Markuševac), *Rōduševo* (Sesvete kraj Zagreba), *Rodoševo* (Hrvatska Boka, tj. dio banatskoga sela Boka gdje žive Hrvati kajkavci).³⁶ B. Klaić ime *Herōdeševo* također smatra kajkavskim.³⁷ Inačica *Herodeševo* zabilježena je u KR-u (knj.1., sv. 3, str. 715), a rabi je i M. Krleža u svojim Baladama Petrice Kerempuha.³⁸ Samo u HR-u (knj. 2, str. 176) i SR-u (knj. 6, str. 725) uz natuknicu *Herōdešovo* nije precizirano da je to kajkavizam nego je samo općenito naznačeno da je riječ o regionalizmu. To posljednje sinonimno ime opet je izvedeno sufiksom *-evo/-ovo* i također je nastalo transfiguracijom i elipsacijom posvojnoga pridjeva srednjega roda. U ovom su slučaju čak sve fonološke inačice derivirane na taj način. U navedenim primjerima prevladava postpalatalni sufiks *-evo* (iza fonema *š*), a puno rjeđe sufiks *-ovo*. Promjena *e > o* mogla je nastati disimilacijom prema prethodnom *e* (*Herodeševo > Herodoševo*) jer sufiks *-ovo* u navedenim primjerima dolazi samo uz tvorbenu o-

²⁹ Vidi: *Hrvatska božićnica za godinu 1991*, ur. Ivan Zvonimir Čičak i Željko Obad, Otvoreno sveučilište, Zagreb 1990, str. 42.

³⁰ Vidi: Stjepan Krpan, *Hrvati u Rekašu kraj Temišvara*, Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske i Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990, str. 144.

³¹ Juraj Habelić, *Dictionar*, Graz 1670 – Zagreb 1989, V6.

³² Milovan Gavazzi, o.c., str. 59.

³³ Za podatak zahvaljujem kolegici Anđeli Frančić.

³⁴ Vidi: Stjepan Šegudović, Božić moga djetinjstva, *Danica, hrvatski katolički kalendar* 1985, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, str. 60.

³⁵ Vidi: Ivanka Bakrač, Blagdanski običaji u okolici Zagreba, *Izborov božićni magazin*, br. 4, 1990, str. 15.

³⁶ Ante Messner-Sporšić, Kolonije hrvatskih plemića u Banatu, *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena*, knj. 23, sv. 1, JAZU, Zagreb 1931, str. 203.

³⁷ Bratoljub Klaić, o.c., str. 534.

³⁸ Vidi: Mladen Kuzmanović, *Rječnik i komentar Balada Petrice Kerempuha Miroslava Krleže*, Liber, Zagreb 1972, str. 155.

snovu *herodeš-*, ali ne i *heroduš-* i *herodoš-*. Završni fonem *s* je palataliziran (grč. *Herōdes* > *Herodeš*) kao što je uobičajeno u kajkavskom narječju pri fonološkoj adaptaciji stranih riječi (npr. *Diogeneš*, *Matijaš*, *Kristuš* itd.). Prethodni vokal *e* alternira s vokalima *o* i *u* (*Herodoš* i *Heroduš*). U brojnim je primjerima elidiran početni slog *he* (*Rodeševo*, *Rodoševo*) iza čega ponekad slijedi promjena *o* > *a* (*Raduševo*). Potvrde **Roduševo* nemam, ali ju je moguće pretpostaviti s obzirom na realizaciju *Raduševo*. I to je ime izvedeno postpalatalnim sufiksom *-evo* iz vlastitoga imena *Herodeš*.

Tako u jednom slučaju imamo tvorbenu osnovu *herodeš-*, a u drugom *šibar-* u značenju 'čovjek koji šiba' (u oba slučaja vezanu sa sufiksom *-evo/-ovo*). U rekaškom primjeru ime nije nastalo transfiguracijom posvojnoga pridjeva nego je blagdansko ime pluralni oblik imenice *šibar* ('čovjek koji šiba'), tj. *Šibari*. Isti je slučaj i s ličkim imenom *Šibalice* koje je također pluralni oblik imenice, ali za razliku od rekaškoga nije izvedeno sufiksom *-ar* nego sufiksom *-lica* (*šibalica* je kao i *šibar* 'čovjek koji šiba').

Zanimljivo je da M. Gavazzi i ime *Mladenci* dovodi u vezu s običajem šibanja koje se ponegdje naziva i *mladičenje*. Navodi i podatak da se uobičajeno uskršnje šibanje u Čeha zove *pomlázka*, tj. pomlađivanje. On te nazive povezuje s vjervanjem da se snaga šibe, tj. svježe biljke, prenosi na onoga koga se udara pa se taj tako pomlađuje.³⁹ Išibani postaju mladi kao mladenci (*mladenac* u tom slučaju ne znači 'mladoženja' nego 'mlad čovjek'). Tako je i to blagdansko ime pluralni oblik imenice. Vjervanje Hrvata u Rekašu da neće »ošugoviti« ako budu išibani⁴⁰ blisko je Gavazzijevoj pretpostavci. Ipak, treba reći da, barem u današnje vrijeme, običaj šibanja nije poznat svugdje gdje se rabi ime *Mladenci*. Tako je npr. u Lišanima Ostrovičkim samo običaj da djeca časte odrasle, a u Filežu se blagoslivlje vino. Međutim, ne može se isključiti mogućnost postojanja toga običaja u prijašnjim vremenima, tj. u vrijeme nominacije blagdana. Prema tome, sva su tri sinonimna imena (*Mladenci*, *Šibarjevo* i *Herodoševo*) nominirana prema običaju šibanja. Premda je ime *Mladenci* najrasprostranjenije, ne može se smatrati općehrvatskim jer ga nema na kajkavskom području. Stoga ni jedan od ta tri sinonima nije općehrvatski pa nije nelogično da u službenoj crkvenoj uporabi budu zamijenjena nekim četvrtim imenom koje će svi prihvatiti kao zajedničko. Pitanje je samo zašto je trebalo uzeti ime koje nije povezano s vlastitom pučkom baštinom.

³⁹ Milovan Gavazzi, o. c., str. 59–60.

⁴⁰ Stjepan Krpan, o. c., str. 144.

KRATICE

- AR Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, Izd. JAZU
KR Rječnik hrvatskoga kajkavskoga književnog jezika
SR Rečnik srpskohrvatskoga književnog jezika, Izd. Matice srpske i Matice hrvatske
SAR Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika, Izd. SANU
HR Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika, Izd. Matice hrvatske i Matice srpske.

Summary

ON SOME OF THE HOLIDAY OF THE INNOCENTS
POPULAR NAMES

The article discusses various Croatian popular names of the Holiday of the Innocents and their diffusion. The name which is most wide-spread is *Mladenci* and it can be found in almost the whole of štokavian and čakavian area. The name of *Herodeševo* is specifically Kajkavian, while *Šibarevo* can be found both in kajkavian and Štokavian regions. *Nevina dječica* is rarely used as a popular name.